Webinar woordenschatonderwijs op de basisschool

KENNISROTONDE
van het NRO

ontwikkelkracht

samen onderwijs versterken
NRO

Rijke tekst

De zee kwam door de brievenbus – Selma Noort

In het holst van de nacht beierden de klokken van de kerk alsof we meteen, NU, naar de dienst moesten komen. Ik sliep nog half, en werd verblind door het licht dat mama
aan had gedaan.
[…]
Stormwind rukte aan ons huis. Regen kletterde tegen de ruit. Ons gordijntje golfde. Toch was het raam dicht.
Bibberend kleedden we ons aan. Maillot, rokje, truitje, vestje. Ik vond het spannend. Midden in de nacht opstaan omdat de zee zou komen! Wat lief van mama dat ze ons riep zodat wij zoiets bijzonders ook konden zien. Hoeveel water zou er wel niet door de straat stromen? Sjaan en ik konden morgen papieren bootjes vouwen en die door de goot laten varen. Misschien zou er zelfs wel een vis door de straat zwemmen.

Resultaat stelling 1:

Hoeveel procent van de woorden uit een tekst moeten leerlingen kennen om de tekst te kunnen gebruiken in het onderwijs?

70 tot 75%:	17%
75 tot 80%:	24%
80 tot 85%:	16%
85 tot 90%:	11%
90 tot 95%:	26%
95 tot 100%:	6%

Een woord

Concept (betekenis) – label (orthografie en fonologie)

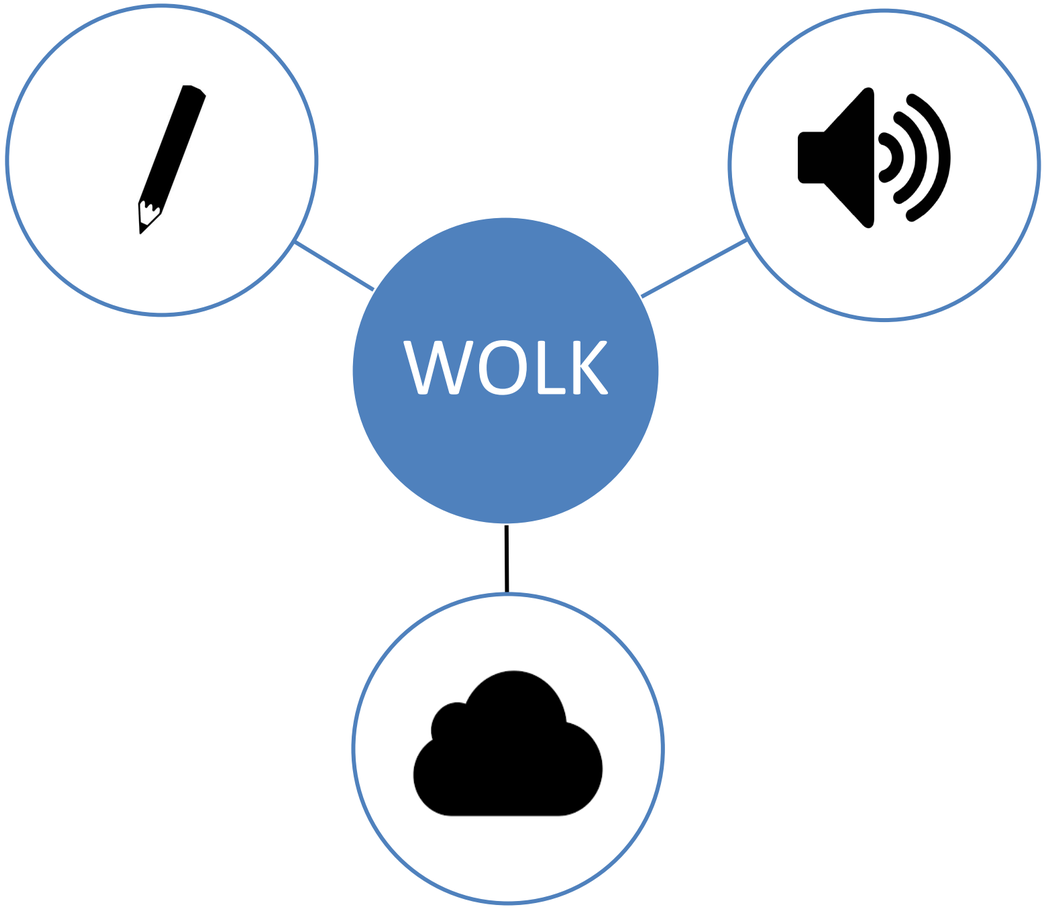

Een woord

Wat is dit?

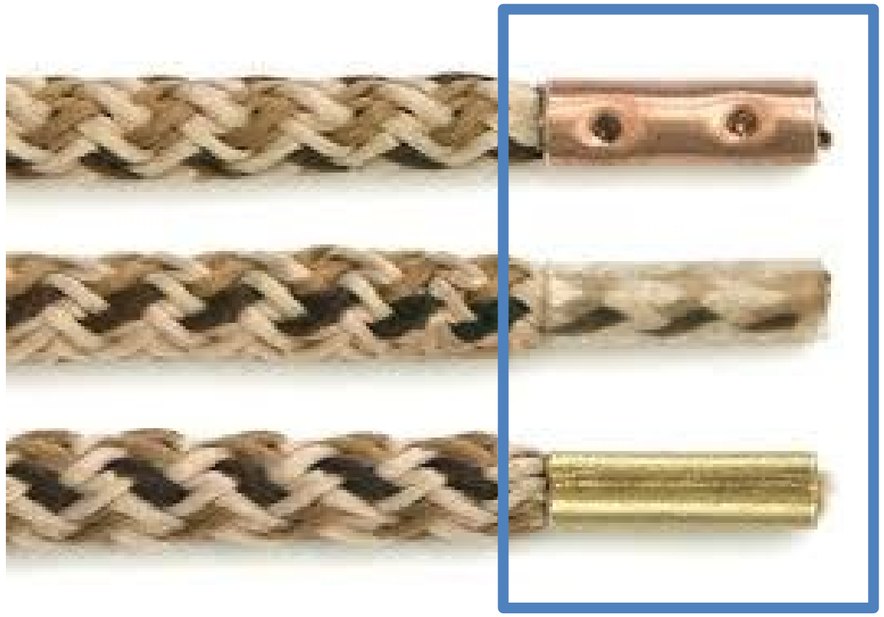

Resultaat stelling 2:

In welke mate zijn de lessen uit de taalmethode leidend voor nieuwe woorden die jouw leerlingen leren?

In zeer geringe mate:	17%
In geringe mate:	35%
In enige mate:	35%
In zeer sterke mate:	14%

Kennisopbouw

Netwerk

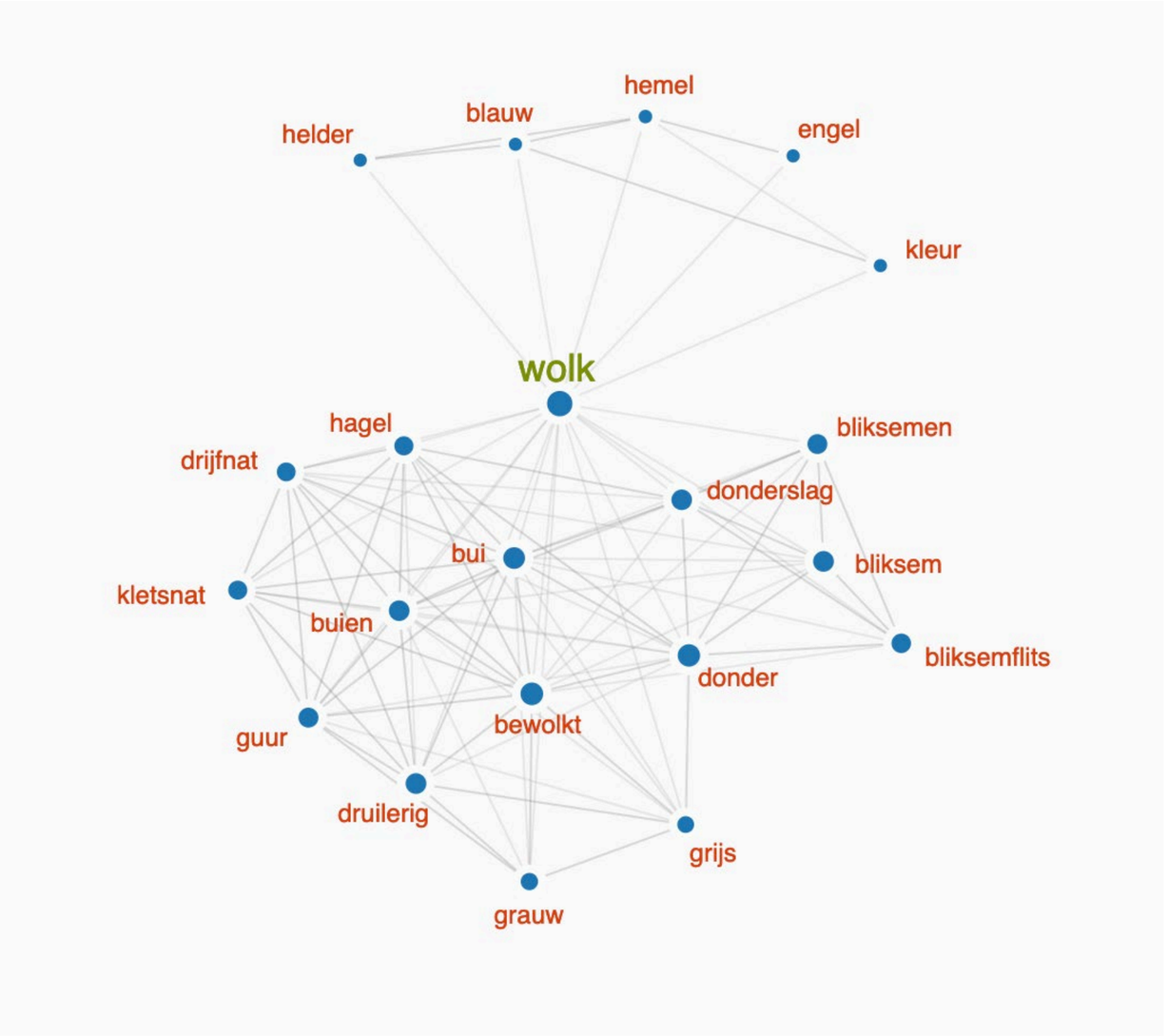

KENNISROTONDE
van het NRO

samen onderwijs versterken
NRO

Integreren met andere vakken

Kennismuren

KENNISROTONDE van het NRO

samen onderwijs versterken

NRO

Rijke taalleeromgeving

Uitdagend taalgebruik door de leraar

Je zegt vaak	Je kunt ook gebruiken
Moeilijk	Complex
Afmaken	Voltooien
Ook	Bovendien
Vaak	Dikwijls
Een rondje zetten	Omcirkelen

Woord leren

Zichtbaar maken

Venndiagram

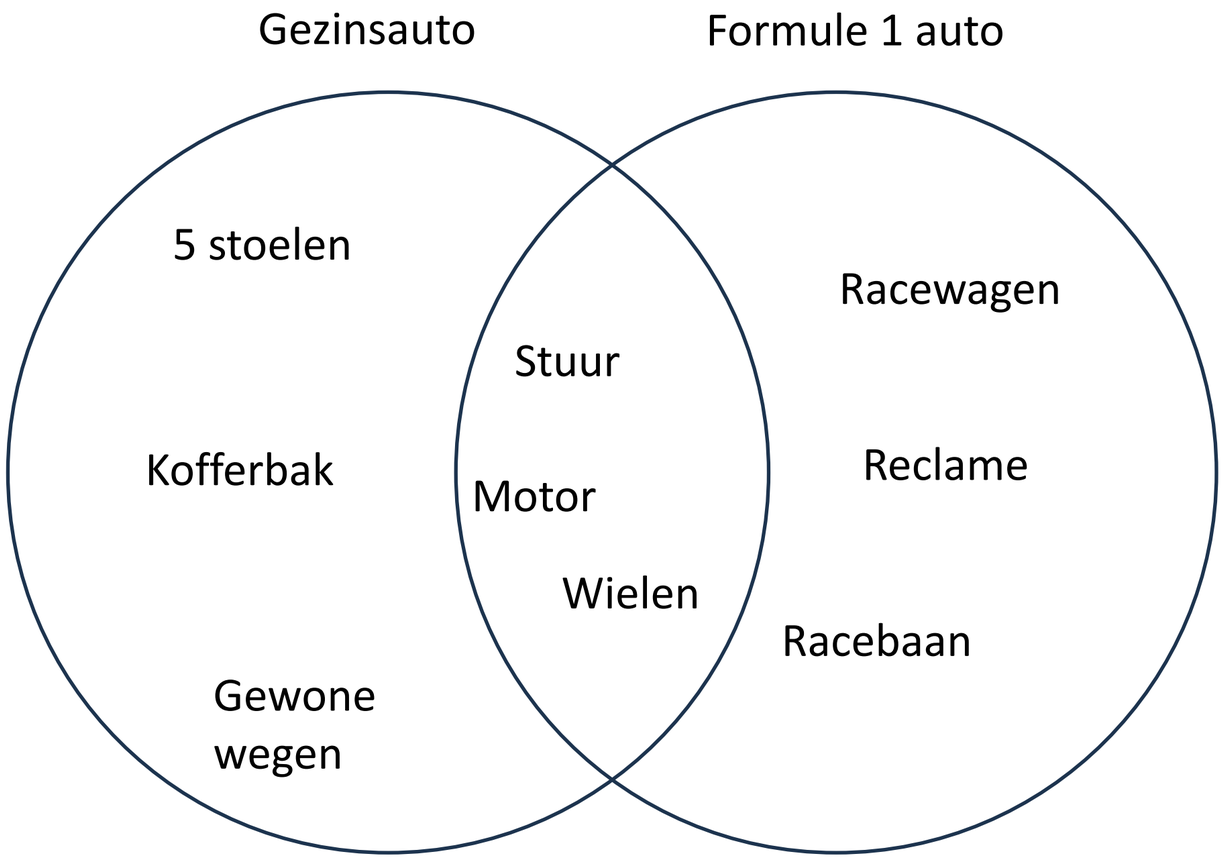

Woord leren

Zichtbaar maken

Mindmap

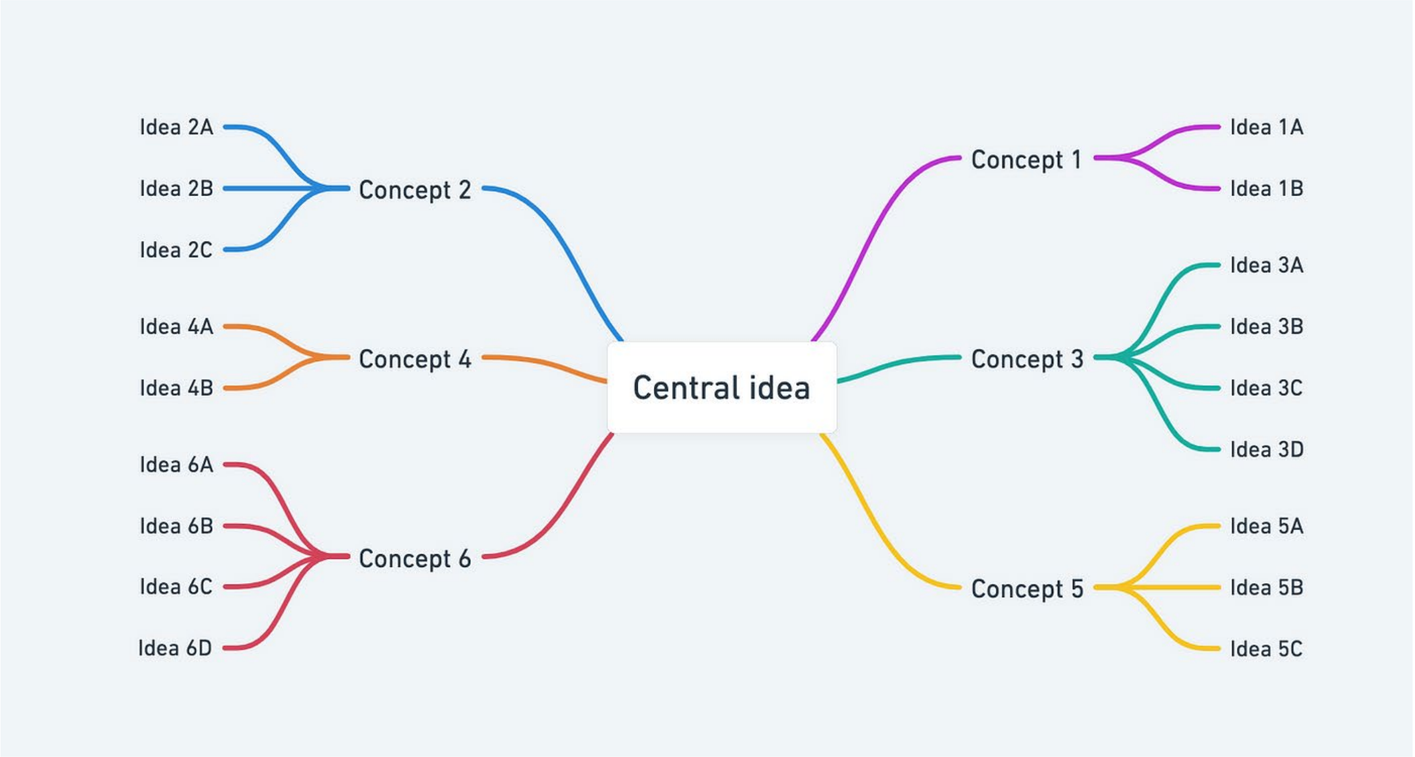

Resultaat stelling 3

Woordenschattoetsing geeft geen goed zicht op de woordenschat van leerlingen

Helemaal mee oneens:	15%
Mee oneens:	32%
Mee eens:	34%
Helemaal mee eens:	19%

Toetsen van woordenschat

Weet wat je wilt meten

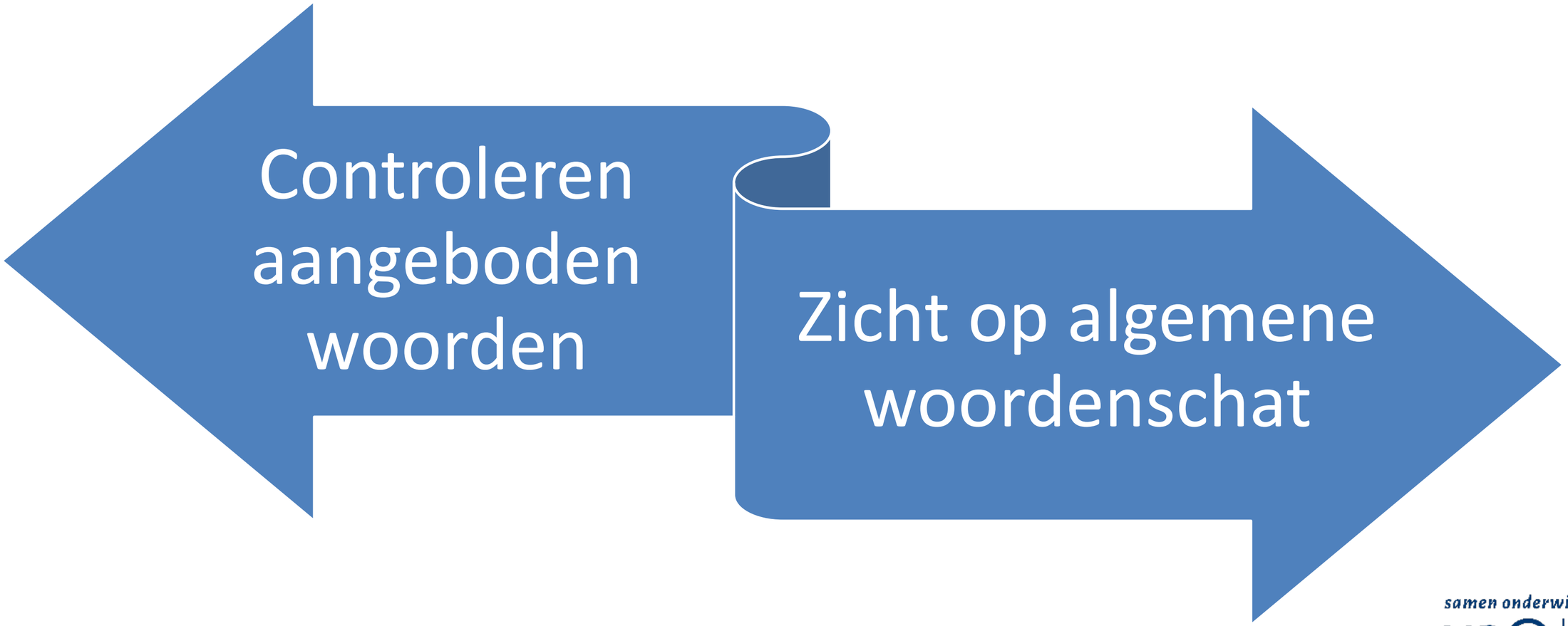

Take home messages

- Bevorder niet alleen de brede woordenschat, maar ook de diepe woordenschat

- Werk aan woordenschat vanuit een rijke taalleeromgeving

- Weet wat je meet en waarom

Antwoord op gestelde vragen (1)

Bij bepaalde excellente scholen zorgen ze ervoor dat er een aantal woorden expliciet worden aangeleerd en dat deze naderhand in een schrijfopdracht (samenvatting) terug moeten komen. Is dit wat jullie betreft ook een goede manier van het vergroten van woordenschat?
Leerlingen leren de meeste nieuwe woorden impliciet, doordat ze er gedurende de dag mee in aanraking komen. In het onderwijs zou daarom het impliciet leren gefaciliteerd moeten worden. Hiervoor is het soms nodig om expliciet woorden te behandelen (uitleg, gebruiken [bijvoorbeeld in een schrijfopdracht] en herhalen). Het vergroten van de woordenschat is een balans tussen het impliciet en expliciet woordleren. Om te bevorderen dat leerlingen nieuw aangeleerde woorden (ook) productief beheersen (dus kunnen toepassen tijdens het spreken, gesprekken voeren of schrijven) kan het zeker bevorderlijk zijn om deze woorden expliciet te laten gebruiken in spreek- of schrijfopdrachten.

Waar is de meest actuele informatie te vinden rondom wetenschappelijk onderzoek over woordenschat?
Op de binnenkort te verschijnen themapagina op onderwijskennis.nl.

Antwoord op gestelde vragen (2)

Gaat het bij het percentage ook nog om welke woordsoorten dan specifiek?
Deels wel. Het gaat niet zozeer om woordsoorten an sich, maar wel om welke rol ze spelen in de tekst. Als je kernwoorden niet kent, woorden die belangrijk zijn voor begrip, is het lastiger om een tekst te begrijpen dan wanneer het woorden zijn die niet direct van belang zijn voor het begrip.

Het uitleggen van zelfstandige naamwoorden en werkwoorden is niet zo moeilijk, maar hoe pak je woorden of uitdrukkingen aan als: In tegenstelling tot, etc?
Leerlingen leren deze woorden vooral impliciet doordat ze ermee in aanraking komen in het onderwijs en uit de context kunnen halen wat deze woorden betekenen. Soms is het wel zo dat leerlingen een gemakkelijker synoniem al wel kennen, dan kan er expliciet een nieuw label aangehangen worden.

Zou Martine het boek dat naast haar ligt even kunnen laten zien;-)?
Het boek heet Rijke Taal, Taaldidactiek voor het basisonderwijs, van Erna van Koeven en Anneke Smits.

Antwoord op gestelde vragen (3)

De vraag over NT2 kinderen is voor mijn school ook relevant. Waar kan ik meer informatie vinden?
Je vindt meer informatie op:
Themapagina Meertaligheid op Onderwijskennis.nl
Opname webinar moedertaal in het klaslokaal

Hoe kun je leerlingen het beste ondersteuning bij het begrijpen van een moeilijke tekst?
Door veel te praten met leerlingen over de tekst; wat staat er en hoe kunnen we van deze stukjes informatie een totaalbeeld (het situatiemodel) opbouwen. Daarnaast kan het raadzaam zijn om kernwoorden voorafgaan aan het lezen van de tekst al een keer te behandelen, zodat leerlingen de juiste woordkennis hebben om de tekst te begrijpen.

Hoe selecteer je als leerkracht de juiste woorden voor jouw groep met leerlingen?
Richt je bij het selecteren van woorden op woorden die essentieel zijn voor het begrijpen van de tekst en woorden die op lange termijn belangrijk zijn (dus woorden die vaker voorkomen).

Antwoord op gestelde vragen (4)

Hoe werk je met kleuters naast de uitspraak en betekenis aan hoe je het woord schrijft op een natuurlijke manier?
Een van de manieren kan zijn om de geschreven vorm te laten zien (woordkaartjes). We gaan er niet vanuit dat kleuters al zelf kunnen schrijven, maar ze de geschreven woordvorm aanbieden, leert hen ook dat er een relatie bestaat tussen geschreven en gesproken vormen van taal. Hier is ook een Kennisrotonde-antwoord over geschreven: lees het antwoord hier.

Leerkrachten zijn vaak te veel gewend om te leunen op dat woordenaanbod uit de methode en als ze dat loslaten zijn ze bang niet meer het juiste aan te bieden. Is bijvoorbeeld uit onderzoek iets te zeggen over de zin en onzin van het aanbieden van allemaal dezelfde woorden voor de hele klas vanuit een methode?
Wanneer in de klas een rijke taalleeromgeving gecreëerd wordt, mag je ervanuit gaan dat leerlingen voldoende woorden krijgen aangeboden. Woordenschatonderwijs bestaat niet uit lijstjes met woorden die we kunnen afvinken. De lijstjes in taalmethoden sluiten vaak ook niet goed aan bij de kennis die leerlingen al hebben. Je kunt de lessen gebruiken, maar het opbouwen van een goede woordenschat gebeurt met name door in de klas een rijk taalaanbod aan te bieden (impliciet en expliciet maar passend bij de rijke teksten die worden gelezen).

Antwoord op gestelde vragen (5)

Op de Woordenschattoets wordt in Zuid-Nederland anders gescoord dan Noord-Nederland. Vanuit waar in het land werden de woorden geselecteerd?
Dat weten we niet. Normaal gesproken wordt in normering rekening gehouden met landelijke spreiding, maar dit is een vraag die bij de ontwikkelaar neergelegd kan worden.

Op welk onderzoek doelt Martine, over samenhang woordenschat leerkracht-leerling?
Deze relatie wordt verondersteld door Van Koeven en Smits in het boek Rijke Taal. P. 111: "dat is zinvol, omdat de woordenschat van leerlingen samenhangt met de woordenschat van hun leraren". De bronvermelding mist helaas in het boek. We weten in elk geval uit onderzoek dat het taalgebruik (inclusief de woordenschat) van leraren en/of opvoeders een positief effect heeft op de taalontwikkeling van leerlingen. Zie bijvoorbeeld dit artikel.

Webinar woordenschatonderwijs op de basisschool

Bedankt voor je aandacht!

Meer lezen over woordenschat?
Binnenkort verschijnt de themapagina woordenschat op:
www.onderwijskennis.nl/themas/

KENNISROTONDE
van het NRO

ontwikkelkracht

samen onderwijs versterken
NRO